

ОЛЬЖИЧ Олег (справж. — Кандиба Олег Олександрович, псевд. — К. Костянтин; 08(21). 07. 1907, Житомир — 10. 06. 1944, концтабір Заксенгаузен поблизу Берліна) — поет, публіцист, археолог, політичний діяч. Син **Олександра Олеся**, батько **О. Кандиби**. Кожній сфері діяльності відповідає окреме ім'я: науковій — Кандиба, літературній — Ольжич, підпільній і революційній діяльності — Кардаш. Навчався у середній школі у Пущі-Водиці біля Києва, де працював ветлікарем батько, що згодом за дорученням УНР виїхав за кордон із дипломатичною місією. Деякий час залишався в Україні, 1923 з матір'ю переїхав до Берліна, а звідти — до Чехо-Словаччини, де вся родина поселилася в с. Горне Черношіце поблизу Праги. Завершивши на натуральних курсах середню освіту, навчався одночасно в УВУ, Високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова та Карловому університеті у Празі, на філософському факультет якого вступив 1926, успішно склавши екзамен з латинської мови, якого не склали на натуральних курсах. Навчався в українських високих школах впливало з прагнення охопити якнайбільше ділянок українознавства, зокрема досліджувати давню історію укр. та ін. слов'ян. народів.

Особливо цікавила його археологія. Одночасне навчання в Карловому університеті та УВУ допомагало молодому вченому поєднувати сучасну методіку наукової роботи чеської школи з поглибленим вивченням історії України. Семінарські праці, виконані в чеських професорів, були результатом польових досліджень, проведених із відомим укр. археологом Я. Пастернаком у місцевостях Галицького Поділля. Закінчив Карлів університет 1929, а 1930 йому було присвоєно науковий ступінь доктора наук зі спеціальності «археологія» за працю, присвячену

неолітичній мальованій кераміці в Галичині. 1936 О. поїхав до США, де виступав із лекціями у Гарвардському університеті, став ініціатором створення Всеукраїнського наукового інституту Америки, взяв участь у багатьох міжнародних конференціях, друкував праці в наук. збірниках укр., нім. та англ. мовами, видав монографію про неолітичну культуру с. Шипинці (Кіцман., нині Чернів. р-ну Чернів. обл.). 2007 у Києві видруковано кн. «Археологія» (упорядники — Ю. Расамахін, С. Рожов), де вперше зібрані матеріали, що репрезентують спадщину О. Кандиби як науковця-археолога, зокрема в ній зібрана більшість опублікованих його досліджень у галузі археології в перекл. українською мовою.

Від 2-ї пол. 1930-х рр. О. розгорнув активну громад.-політ. діяльність: 1937 став першим референтом створеної Є. Коновальцем Культурної референтури Проводу українських націоналістів. Після нападу Німеччини на СРСР О. разом із похід. групами ОУН(м) перейшов на територію України. З осені 1941 до травня 1944 — у підпіллі: керівник Центрального керівництва ОУН та українського націоналістичного руху, 1942–43 — 1-й заступник голови Проводу українських націоналістів. У січні 1944 після арешту голови Проводу А. Мельника виконував його обов'язки. Брав участь в організації Української Національної Ради в Києві, а після перебування у Львові керував підпільною діяльністю ОУН(м). 25 травня 1944 О. був заарештований у Львові та відправлений до Берліна, а звідти транспортований у табір Заксенгаузен, де помер, не витримавши катувань.

Поезія О. нерозривно пов'язана з його науковою діяльністю та політичною боротьбою. За життя видав зб. «Рінь» (Л., 1935) та «Вежі» (Прага, 1940), а 1946 посмертно вийшла кн. поезії «Підзамча» (без зазначення місця вид.). Тематично його поезію можна поділити на історичну, творчим імпульсом для створення якої служили його наук. зацікавлення, зокрема розкопки, філософську та публіцистичну, пройняту атмосферою політичної діяльності. Тематичні відгалуження пов'язані з особистістю автора, сповненою спраги думки й дії. Ліричний герой часто виступає під маскою персонажа, представника якогось первісного племені, від імені якого ведеться мова. Для поезії О. характерна стислість вислову, стриманість, вона містить у собі великий заряд емоційності та інтелектуал. напруги. Писав О. й сатир. вірші, які підписував псевд. К. Костянтин. Виступав також у галузі критики та публіцистики, спрямування його статей передають назви, напр.: «Голод і сучасна українська поезія», «Войовничий неокласицизм» тощо. Актуальний і войовничий характер мають публіцистичні статті на політичні теми, які друкували в часописах

«Літературно-науковий вістник», «Обрії», «Напередодні» (усі — Львів), «Пробоем» (Прага); був організатором укр. молодих сил у Чехо-Словаччині, до складу якої входили тоді й землі Закарпаття.

Основні твори

Величність: Поезії й поеми. Чикаго, 1969; Цитаделя духа. Братислава, 1991; Незнаному воякові. К., 1994; Вибрані твори. К., 2007; Поезія. Проза. К., 2007.

Рекомендована література

1. Державин В. Ліричне мистецтво О. Ольжича: Нотатки з приводу поезій О. Ольжича «Підзамча» // Світання. 1946. Ч. 4/5;
2. Шевчук Г. (Шевельов Ю.). Сліпуча думка, наче лезо гостра: Посмертна збірка поезій О. Ольжича // Орлик. 1947. Ч. 2;
3. Антонович М. Маловідома сторінка творчості Ольжича // Самост. Україна [Чикаго]. 1949. Ч. 11;
4. Оглоблин-Глобенко М. Олег Ольжич // Зап. НТШ. 1958. Т. 167;
5. Бойко Ю. Олег Ольжич як поет // УІ. 1985. Ч. 1/2;
6. Череватенко Л. «Я камінь з Божої праці» // Ольжич О. Незнаному воякові. К., 1994;
7. Зінкевич О. Олег Ольжич: Шляхи життя, творчості й боротьби // Ольжич О. Вибрані твори. К., 2007;
8. Самчук У. Лицар без страху й догани // Там само;
9. Сверстюк Є. Високий дух офіри // Там само;
10. Ільницький М. Ідея циклічності культур і доля України в творчості Олега Ольжича // Мат. і дослідж. археології Прикарпаття і Волині. Л., 2007. Вип. 11;
11. Качуровський І. Героїчна поезія Олега Ольжича // Качуровський І. Променисті силуети. Мюнхен, 2007.

М. М. Ільницький

Бібліографічний опис:

Ольжич Олег / М. М. Ільницький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-76571>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).